

Naturstyrelsen, Kronjylland
Vasevej 7
8920 Randers NV
Att.: Jesper Stenild, ild@nst.dk

Udvikling, Miljø og Teknik
Miljø Natur og Landbrug
Laksetorvet
8900 Randers C

Telefon +45 8915 1515
Direkte 8915 1611

anne.margrethe.wegeberg@randers.dk
www.randers.dk

02-06-2020 / 01.05.18-P20-7-19

Tilladelse til regulering af vandløb i Tuemosen

Der meddeles hermed tilladelse efter vandløbsloven § 17 (reguleringsbekendtgørelsen § 3) til hhv. tilkastning af en skelgrøft mellem matr. nr. 1 s Volstrup, Ålum og 1 a Fussing Hgd., Ålum og blokering af 10 grøfter på projektarealet matr. nr. 1 s (se fig. 1). Grøfterne vil blive blokerede af små dæmninger der bygges af tørvemateriale evt. benyttes en plade af krydsfiner som spuns.

Tilladelsen efter vandløbsloven offentliggøres på Randers Kommunes hjemmeside d. 2. juni 2020.

Der er ikke indkommet bemærkninger til projektet fra interesserede hørte myndigheder.

Vilkår for tilladelse til reguleringen

- Under anlægsarbejdet skal det sikres, at der ikke sker materialevandring ned gennem vandløbet "Vestlige løb og tilstødende vandløb, Fussing Nye Bæk.

Ansøgers oplysninger

Formål og begrundelse for projektet samt detailplan

Som en del af Natura 2000-forpligtigelsen deltager Randers Kommune og Naturstyrelsen som partnere i LIFE-projektet "Raised Bogs in Denmark" med delprojekt "Tuemose".

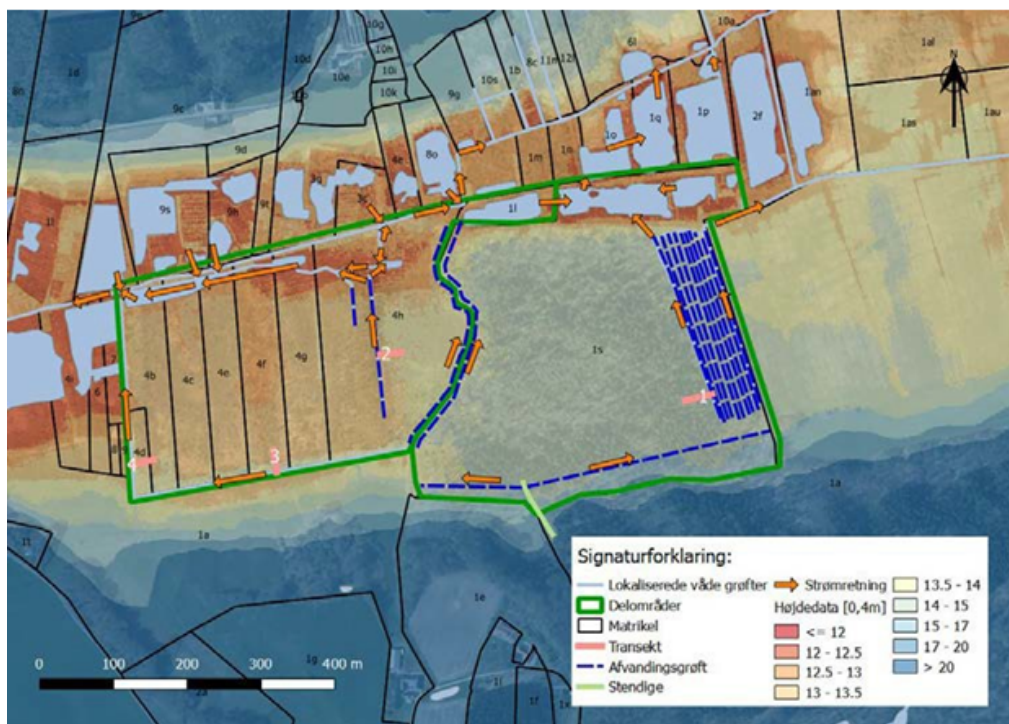
Formålet med projektet er at skabe sekundær aktiv højmoser, dvs. at forbedre mulighederne for kontinuerlig vækst af Sphagnum og indvandring af tørveopbyggende Sphagnumarter. Dette skal ske ved at genskabe og sikre en forbedret/optimal hydrologi i det viste område af Tuemosen (Fig. 1).

Figur 1. Oversigtskort over indsatser i projektområdet i Tuemosen

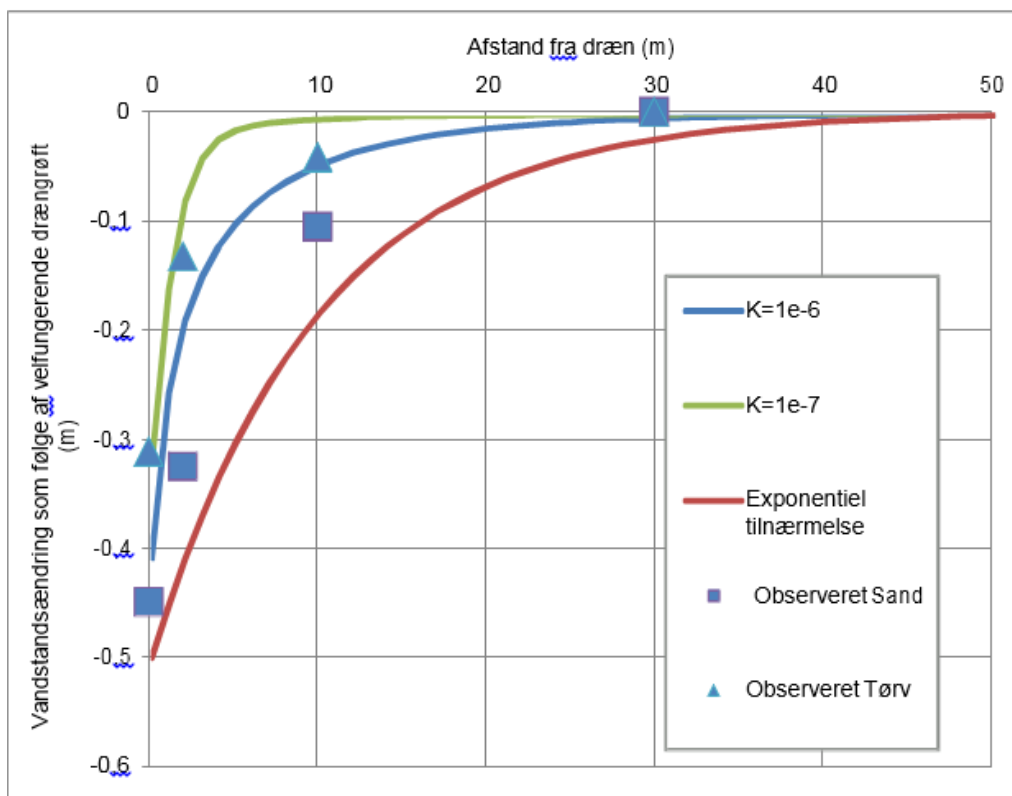
Mosen er omgrænset af grøfter, som afvander området ud mod hhv. Vejle Bæk og Skals Å. Indenfor projektområdet er der i forbindelse med tørvegravning i

tiden omkring 2. verdenskrig detailafvandet med afvandingsgrøfter og dræn. Der er fundet to større vandførende grøfter, som påvirker vandstandsforholdene i mosen, og en del mindre grøfter der er vandførende hele eller dele af året. Ved besigtigelse af alle de omgrænsede grøfter/vandløb er der ikke fundet tilløb fra de omkringliggende områder.

Figur 2 Kortlagte strømningsveje i projektområdet. (Kortforsyningen, 2018, Niras 2018).

Den generelle strømningsretning for overfladevand i projektområdet er nordøstgående (figur 2). Området indeholder flere mere eller mindre tydelige afvandingsgrøfter. I den østlige del er der to permanent vandførende grøfter og otte-ni andre, mere eller mindre opfyldte grøfterender, der ikke er permanent vandførende. De vandførende grøfter afvander til tørvegraven i den nordlige del af området. Afvandingsgrøfterne er, særligt i den sydlige ende hydraulisk forstyrret af væltede træer, hvilket giver tilbagestuvning af vand i afvandingsgrøfterne. Det til trods er der en tydeligt defineret strømningsretning og rindende vand i afvandingsgrøfterne. Den øst-vest gående tværgrøft i den sydlige del af projektområdet og grøften langs markvejen er kun vandførende en del af året.

Figur 3. Modelleret afvandningseffekt som funktion af afstand fra dræn/grøft. Observeret Sand og Tørv viser resultat fra transekt-undersøgelse i hhv. transekt 2 og 4 (Niras 2018).

På figur 3 ses afvandningseffekten for 3 transekter, hvor der er etableret tre pejlerør så vidt muligt i en afstand af 2, 10 og 30 m fra grøften. Der forekommer en klar effekt i afstanden 0-10 meter, hvorefter effekten aftager mod det fjerneste piezometerrør i ca. 30 meters afstand fra grøften. Dette indikerer med god sikkerhed, at afvandningseffekten som forventet aftager eksponentielt med afstanden til grøften. Resultatet viser også, at der mere end 20 meter fra et afvandingsgrøften, vil være en påvirkning på vandstanden i moseområdet mindre end 5 cm.

Indsættelse af stem og afpropning af grøfter (figur 4 og 5) har kun en begrænset indvirkning på udbredelsen af vandoverflade indenfor projektområdet. Visualiseringer (fig. 4 og 5) inddrager ikke et tidsligt perspektiv i vandudbredelsen, hvilket unægtelig også er til stede. Forsinkelsen af vandet og derved den forlængede opholdstid bevirker at den generelle vandstand vil stige i dele af projektområdet, hvorved opfugtningen af tørvlaget forbedres og fastholdes i længere tid. Det må derfor antages at udbredelsen af indsatsernes effekt i praksis er større end de visualiserede.

Omfattede ejendomme og fordeling af projektudgifter

Selve arbejdet foregår udelukkende på Naturstyrelsens matrikel, og projektet vil ikke påvirke andre lodsejeres afvandning. Naturstyrelsen afholder alle udgifter til projektet.

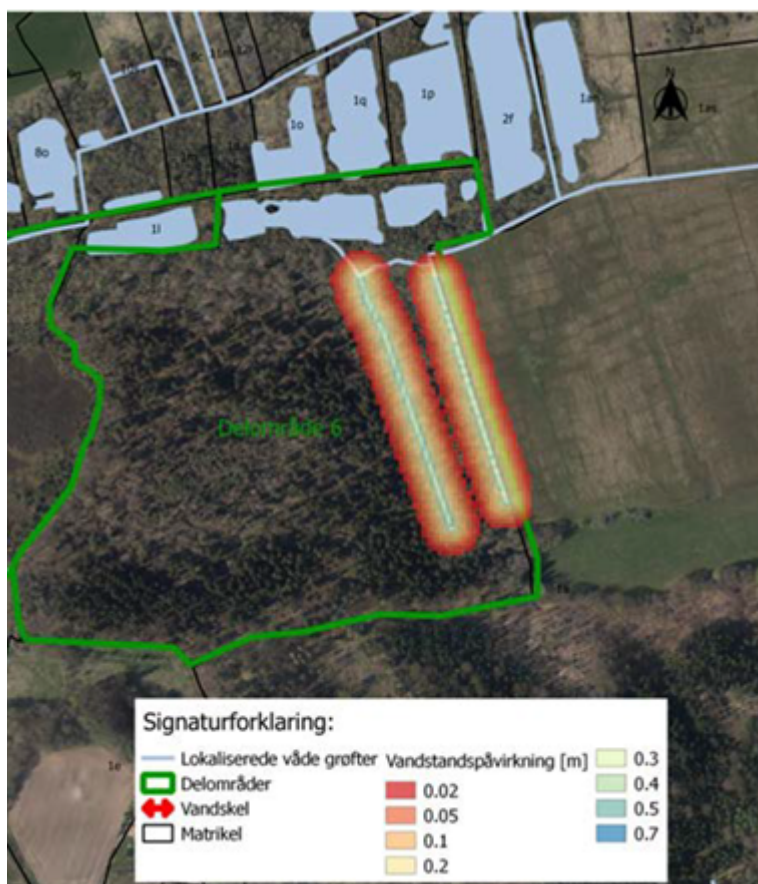
Tidsplan og tilsyn

Projektet forventes påbegyndt i sensommeren 2020 og forventes at tage 2-4 uger. Naturstyrelsen fører tilsyn med projektet

Kommunens bemærkninger

Miljømål

De grøfter der ønskes opfyldt/blokeret er ikke omfattet af statens Vandområdeplan 2015-2021. Heller ikke de tilstødende nedstrøms beliggende vandløb, "Vestlige løb", Tilløb til det vestlige løb, Fussing nye Bæk og Skals Å nord for området er omfattet af vandområdeplanen. Først hvor Fussing nye bæk løber ud i Fussing Møllebæk og hvor Skals åen krydser Vasevej bliver vandløbene målsat i vandområdeplanerne. Der forventes ikke at være nogen effekt på de målsatte vandløb hverken under etableringen eller fremover, da der skal foretages afværgeforanstaltninger, så der ikke sker materialeflugt under etableringen, og da sløjfningen af grøfterne ikke forventes at påvirke vandkvaliteten til vandløbet negativt. En større del af vandet må forventes at sive gennem tørv, hvorved der sker en større denitrifikation af kvælstof end når vandet løber ud via grøfter, hvilket vurderes at være positivt for vandmiljøet nedstrøms, selvom det er på en mindre skala.

Figur 4 Vandstandsstigning (m) som følge af sløjfning/opstemning af alle kortlagte afvandingsgrøfter i projektområdet. Påvirkningen viser en sommersituation (juni, juli og august). Positive værdier betyder, at der i området vil være højere sommervandstand ved gennemførelse af projekter. (Ortofoto: 2016, Niras 2018)

Habitatdirektivet - væsentlighedsvurdering

I henhold til §§ 6, 7 og 10 i bekendtgørelse om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter (habitatbekendtgørelsen) skal kommunen i forbindelse med administrationen af naturbeskyttelsesloven foretage en vurdering af, om det ansøgte kan:

- påvirke et Natura 2000-område væsentligt,
- beskadige yngle- eller rasteområder for dyrearter, der er optaget på EF-habitatdirektivets bilag IV eller
- beskadige plante og dyrearter, der er optaget på EF-habitatdirektivets bilag IV.

Projektområdet er beliggende i habitatområde 30 Lovns Bredning, Hjarbæk Fjord og Skals, Simested og Nørre Ådal, Skravad Bæk. Udpegningsgrundlaget fremgår af figur 6.

Figur 5 Udbredelse af overfladevand i oroojektområdet. Udbredelsen af overfladevand er fundet i Scalgo ved at indsætte stem i Den Digitale Højdemodel. Herved afspejler vandudbredelsen at vandet først kan løbe ud af det topografiske opland, når vandstanden er over topkoten på stemmet. (Ortofoto: 2016, Niras 2018)

30	Lovns Bredning, Hjarbæk Fjord og Skals, Simested og Nørre Ådal, samt Skravad Bæk	1013	Kildevælds-vindelsnegl (<i>Vertigo geyeri</i>)
		1037	Grøn kølleguldsmed (<i>Ophiogomphus cecilia</i>)
		1042	Stor kørguldsmed (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>)
		1096	Bækklampret (<i>Lampetra planeri</i>)
		1099	Flodlampret (<i>Lampetra fluviatilis</i>)
		1103	Stavsild (<i>Alosa fallax</i>)
		1166	Stor vandsalamander (<i>Triturus cristatus cristatus</i>)
		1318	Damflagermus (<i>Myotis dasycneme</i>)
		1355	Odder (<i>Lutra lutra</i>)
		1365	Spættet sæl (<i>Phoca vitulina</i>)
		1393	Blank seglmos (<i>Drepanocladus vernicosus</i>)
		1528	Gul stenbræk (<i>Saxifraga hirculus</i>)
		1140	Mudder- og sandflader blottet ved ebbe
		1150	* Kystlaguner og strandsøer
		1160	Større lavvandede bugter og vige
		1170	Rev
		1210	Enårig vegetation på stenede strandvolde
		1220	Flerårig vegetation på stenede strande
		1230	Klinter eller klipper ved kysten
		1310	Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter, der koloniserer mudder og sanc
		1330	Strandenge
		2140	* Kystklitter med dværgbuskvegetation (klithede)
		3130	Ret næringsfattige søer og vandhuller med små amfibiske planter ved bredden
		3140	Kalkrige søer og vandhuller med kransnålgær
		3150	Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks
		3160	Brunvandede søer og vandhuller
		3260	Vandløb med vandplanter
		4010	Våde dværgbusksamfund med klokkelyst
		4030	Tørre dværgbusksamfund (heder)
		5130	Enekrat på heder, overdrev eller skrænter
		6120	* Meget tør overdrevs- eller skræntvegetation på kalkholdigt sand
		6210	Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund (* vigtige orkidélokaliteter)
		6230	* Artsrige overdrev eller græssheder på mere eller mindre sur bund
		6410	Tidvis våde enge på mager eller kalkrig bund, ofte med blåtop
		6430	Bræmmer med høje urter langs vandløb eller skyggende skovbryn
		7120	Nedbrudte højmoser med mulighed for naturlig gendannelse
		7140	Hængesæk og andre kærsamfund dannet flydende i vand
		7150	Plantesamfund med næbfrø, soldug eller ulvefod på vådt sand eller blottet tørv
		7220	* Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand
		7230	Rigkær
		9110	Bøgeskove på morbund uden krøttern
		9130	Bøgeskove på muldbund
		9160	Egeskove og blandeskove på mere eller mindre rig jordbund
		9190	Stilkegeskove og -krat på mager sur bund
		91D0	* Skovbevoksede tørvemoser
		91E0	* Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld

Figur 6 Udpegningsgrundlag for habitatområde 30.

Figur 7. Habitatnaturtyper i Tuemosen. Data er fra den seneste kortlægning, som er rekvireret fra Miljøstyrelsen den 21-1-2020.

I det ansøgte område er der kortlagt følgende habitatnaturtyper skovbevokset tørvemose (91D0) og rigkær (7230) og bøg på muld (9130). Data er fra den seneste kortlægning, som er rekvireret fra Miljøstyrelsen den 21-1-2020 (Fig. 7).

Skovbevokset tørvemose (91D0)

Det ansøgte ligger i randen af området, der er kortlagt som skovbevokset tørvemose. Da det ansøgte har til formål at genoprette hydrologien i området, vil det være til gavn for udviklingen af naturtypen mod højmose.

De lavninger der skabes, som resultat af lukning af grøfter, vil udgøre mikrohabitater, der kan sidestilles med dem der allerede er findes i området og som er skabt af rodvælttere. Her er udviklet fugtigbunds natur med bl.a. arter af star, glanskapslet siv, frynset tørvemos, almindelig tørvemos og udspærret tørvemos. Noget kan tyde på, at disse lavninger kan udgøre områder hvor initieringen af udviklingen mod højmose påbegyndes.

Ifølge Natura 2000-planen fremgår følgende: "Genskabelse/udvidelse af arealer med kilder og rigkær kan enkelte steder betyde en indskrænkning af arealet af habitatnaturtyperne skovbevokset tørvemose eller elle- og askeskov. Hvor der er tale om unge skovnaturtyper, der evt. er plantet, prioriteres genskabelse af kilder og rigkær højest. Øget vandføring i områdets vandløb kan påvirke de helt ånære rigkær med risiko for at græsning og/eller høslæt ikke altid længere vil være mulig. I disse tilfælde prioriteres naturlig hydrologi og naturtypen vandløb med vandplanter højere end de pågældende rigkær." Randers Kommune tolker dette bredt således at naturlig hydrologi, herunder mulighed for genskabelse af sekundær aktiv højmose skal favoriseres mens fremme af skovbevokset tørvemose nedprioriteres. Det ansøgte er derfor i tråd med Natura 2000-planen.

Rigkær (7230)

De kortlagte mindre forekomster af rigkær er beliggende ca. 25 m øst for den skelgrøft, der skal tilkastes. Blokeringen af grøften vil generelt forbedre hydrologien i området og være til gavn for udviklingen af rigkær i de dele af området, hvor det ikke bliver for forsumpet.

Bøg på Muld (9130)

Det ansøgte er beliggende ca. 60 m nord for den kortlagte habitatnaturtype bøg på muld. Både pga. afstanden og terrænet vil det ikke påvirke denne.

Nedbrudt højmose (7120) er kortlagt ca. 400 m vest for området og bliver ikke berørt af de ansøgte aktiviteter. Formålet med projektet er på sigt at muliggøre en udvidelse af højmosen.

Dyre- eller plantearter optaget på habitatdirektivets bilag IV

I habitatdirektivets bilag IV er der opført en række dyre- og plantearter, som skal ydes streng beskyttelse overalt i deres naturlige udbredelsesområde, også uden for de udpegede Natura 2000-områder. For dyrearternes vedkommende indebærer dette, at yngle- og rasteområder ikke må beskadiges eller ødelægges.

Der er ikke kortlagt bilag-IV plantearter i Randers Kommune, og der er under de omfattende forundersøgelser ikke fundet bilag IV-plantearter på lokaliteten.

Det ansøgte vil berøre området i Tuemose, der kan være yngle- eller rasteområde for følgende bilag IV-dyrearter:

- Arter af flagermus
- Odder
- Stor vandsalamander
- Spidssnudet frø

Flagermus yngler og raster hule træer i området. Da projektet alene omfatter ændring af vandstanden og rydning af mindre krat er kommunens vurdering, at flagermusenes yngle- og rasteområder ikke vil blive ødelagt, og at flagermusene ikke vil blive påvirket negativt ved gennemførelse af det ansøgte.

Odderen forekommer udbredt i området. Det ansøgte forventes ikke at påvirke artens yngle- og rasteområde negativt, da vandstandsændringen ikke vil influere negativt på odderens tilstedeværelse.

Spidssnudet frø er registreret fra området i 2005 og yngler i vandhuller og er udenfor yngletiden afhængig af, at der er fugtige naturområder nær vandhullet. Det ansøgte ændrer ikke på dette og projektet forventes ikke at påvirke artens yngle- og rasteområde negativt.

Stor Vandsalamander yngler og raster i rene vandhuller og har særligt gavn af lysåbne vandhuller. Uden for yngletiden er den afhængig af skov eller krat indenfor ca. 100 meter fra vandhullet. Da der sker rydning i det nordøstlige hjørne tilgodeses stor kærguldsmed, forventes det at projektet kan have en positiv indvirkning for eventuel bestand af stor vandsalamander i området.

Det ansøgte forventes ikke at påvirke artens yngle- og rasteområde negativt.

Stor kærguldsmed er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, da der findes et ikke verificeret fund af arten fra 1994. I forbindelse med genopretningsprojektet er den eftersøgt i 2016, dog uden held. Det er dog ikke usandsynligt at den kan være i området. Da rydning i det nordøstlige hjørne udføres for at tilgodeses stor kærguldsmed, forventes det at projektet har en positiv indvirkning for eventuel bestand af stor kærguldsmed i området.

Samlet vurdering

På baggrund af karakteren af det ansøgte vurderes det ansøgte at have en positiv effekt på de arter eller naturtyper, som Natura 2000-området er udpeget for at beskytte. Samlet set er det kommunens vurdering, at projektet vil betyde at man bevæger sig i retning af opfyldelse af Natura 2000-planen for habitatområdet.

Begrundelse for tilladelsen

Ifølge ovenstående vurderes projektet ikke at ville påvirke bilag IV-arter i væsentligt negativt omfang, ligesom projektet heller ikke vurderes at ødelægge yngle- og rasteområder for bilag IV-arter.

Det ansøgte vurderes heller ikke hverken i sig selv, eller i forbindelse med andre planer og projekter, at få negativ effekt på de arter eller naturtyper, som Natura 2000-områderne er udpeget for at beskytte.

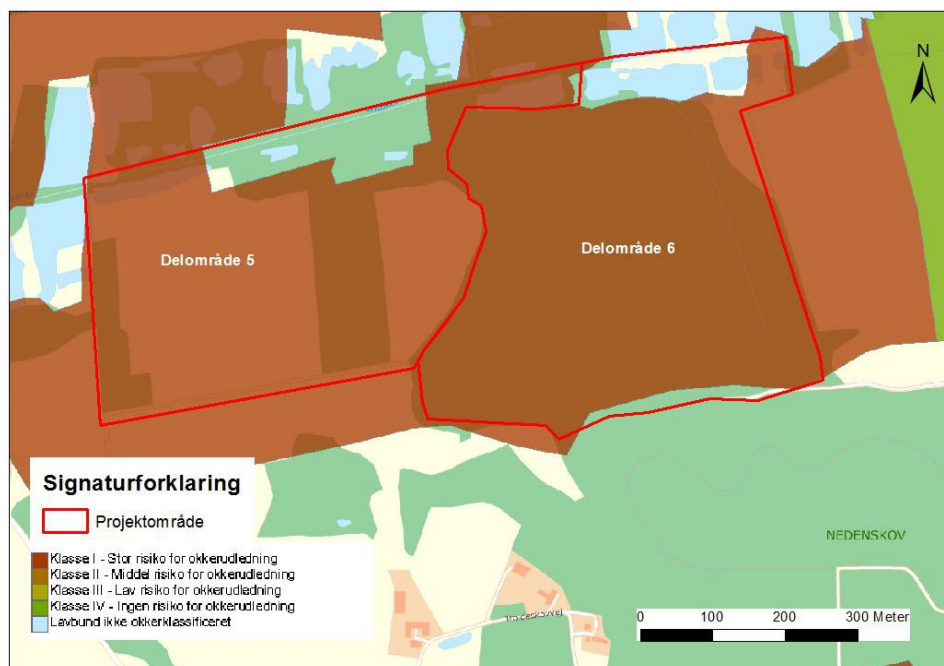
Afvandingsinteresser

Da de grøfter der sløjfes ikke afleder vand fra andre lodsejeres jord, vurderes afvandingsinteresserne i området at være upåvirkede af projektet, bortset fra Naturstyrelsens egne arealer. Der vurderes derfor ikke at være nogen stridsspørgsmål omkring afvandingsinteresser i området i henhold til vadløbsloven, som ikke er afklarede.

Selve arbejdet foregår udelukkende på Naturstyrelsens matrikel, og projektet vil efter naturstyrelsens oplysninger ikke påvirke andre lodsejeres afvanding.

Okker

Projektområdet er klassificeret til okkerklasse I (Figur 8) hvorfor der er stor risiko for udledning af okker. En hævnning af vandstanden i området vil dog mindske risikoen for okkerudledning i området.

Figur 8: Okkerklassificering (Niras 2018)

Klagevejledning

Denne afgørelse kan påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet jf. vandløbslovens kapitel 16.

Hvem kan klage?

Denne afgørelse kan påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet af:

- Ansøger
- Enhver, der må antages at have en individuel, væsentlig interesse i sagens udfald, og
- En berørt nationalparkfond oprettet efter lov om nationalparker.
- Danmarks Naturfredningsforening
- Danmarks Sportsfiskerforbund

Hvordan klager jeg?

Du kan klage over afgørelsen via Klageportalen, som du finder på www.kpo.naevneneshus.dk eller på www.borger.dk og www.virk.dk, søg efter "klageportalen". Du skal logge på med NEM-ID.

Klagen sendes automatisk gennem Klageportalen først til Randers Kommune. Hvis Randers Kommune fastholder afgørelsen, sender Randers Kommune klagen videre til klagenævnet via klageportalen. Du får besked om videresendelsen.

Klagefristen udløber 4 uger efter, at denne afgørelse er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen er indgivet, når den er tilgængelig for Randers Kommune i Klageportalen.

Når du klager, skal betales et gebyr på kr. 900 for private. Virksomheder og organisationer skal betale et gebyr på 1.800 kr. Du betaler gebyret med betalingskort på Klageportalen. Gebyret tilbagebetales hvis du får medhold i klagen.

Du kan læse mere om klagens behandling på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk

Kan jeg blive fritaget for brug af Klageportalen?

Miljø- og Fødevareklagenævnet afviser klagen, hvis den sendes uden om klageportalen. Hvis du ønsker at blive fritaget for at bruge Klageportalen, skal du sende en begrundet anmodning herom til Randers Kommune via e-mail natur@randers.dk eller med almindelig post til Randers Kommune, Teknik og Miljø, Laksetorvet, 8900 Randers C, att. Natur. Randers Kommune videresender anmodningen til Miljø- og Fødevareklagenævnet, som beslutter, om du kan blive fritaget.

Må tilladelse/godkendelse udnyttes, hvis jeg klager?

En rettidig klage har opsættende virkning, medmindre Miljø- og Fødevareklagenævnet bestemmer andet. Det betyder, at tilladelse eller godkendelse ikke må udnyttes, før klagefristen er udløbet. Hvis der er klaget over afgørelsen må tilladelsen først udnyttes såfremt den stadfæstes af Miljø- og Fødevareklagenævnet.

Andre oplysninger

Når reguleringsprojektet er tilendebragt bedes undertegnede underrettet.

Hvis afgørelsen ikke er udnyttet inden 3 år, bortfalder den.

Med venlig hilsen

Anne Margrethe Wegeberg
Biolog

Kopi til**Offentlige myndigheder:**

- Kulturhistorisk Museum, Stemannsgade 2, 8900 Randers, mail: Arkaeolog@museumoj.dk
- Kulturarvsstyrelsen (mail: kuas@kuas.dk)
- Miljøstyrelsen, mail: mst@mst.dk
- Fiskeristyrelsen, mail: mail@fiskeristyrelsen.dk

Interesseorganisationer:

- Danmarks Sportsfiskerforbund, Worsaasgade 1, 7100 Vejle, post@sportsfiskerforbundet.dk
- Danmarks sportsfiskerforbund lokalenhed, Jankarnoe@gmail.com
- Randers Sportsfiskerklub, mail: formand@randerssportsfiskerklub.dk
- Dansk Fritidsfiskerforbund, e-mail: formanden@fritidsfiskerforbundet.dk
- Langå Sportsfiskerforening, lsf@langaa-sf.dk
- Danmarks Naturfredningsforening, lokalkomiteé for Randers, mail: dnranders-sager@dn.dk
- Friluftsrådet, mail: oestjylland@friluftsradet.dk
- Ornitologisk Forening, København, e-mail: natur@dof.dk

- DOF-Randers, e- mail: Randers@dof.dk
- Dansk Forening for Rosport, dffr@roning.dk
- Dansk Kano og Kajakforbund, miljo@kano-kajak.dk
- Randers Havn, mail@randershavn.dk
- Center for Fiskeri, NaturErhvervstyrelsen, fiskeri@naturerhverv.dk

Litteratur/lovgrundlag

Lovbekendtgørelse 2019-11-25 nr. 1217 om vandløb

Bekendtgørelse 2016-06-27 nr. 834 om vandløbsregulering og -restaurering m.v

Lovbekendtgørelse 2015-12-10 nr. 1581 om okker

Kriterier for gunstig bevaringsstatus for EF-habitatdirektivets 8 marine naturtyper.

Faglig rapport fra DMU, nr. 549.

[https://www2.dmu.dk/1_viden/2_Publikationer/3_fagrapporter/rapporter/FR549.PD](https://www2.dmu.dk/1_viden/2_Publikationer/3_fagrapporter/rapporter/FR549.PDF)

F

Niras 2018. Tuemose - Hydrologisk forundersøgelse. EU LIFE NATURE Raised bogs in Denmark LIFE14 NAT/DK/000012 Aktion A3. Del- projekt 5 og 6